به یاد آیت‌الله محی‌الدین فاضل هرندی

عالم مجاهد و فاضل بی‌ادعا

سیدمحمد صحفی

چهل روز پیش حوزه علمیه قم، استادی فاضل، عالمی عامل، مجتهدی مجاهد و پرهیزکاری بی‌ادعا را از دست داد و بسیاری از مردم، دوستداران و شاگردانش را در غم و اندوه فروبرد. او روحانی و مدرس پرآوازه‌ای بود که علم و مدیریت را به هم آمیخت، به رغم تسلط ویژه در درس خارج فقه به احترام پیشکسوتان هم‌عصر خویش، درس رسمی به راه نینداخت و با وجود سابقه سه دوره نمایندگی مجلس شورای اسلامی، دو دوره نمایندگی مجلس خبرگان رهبری و دارا بودن نمایندگی ولی فقیه در عصر امام خمینی(ره) و رهبر معظم انقلاب، خدمت صادقانه و بی‌ریا به مردم را برگزید، به گونه‌ای که دفتر وی تا روزهای پایان عمرش محل مراجعه و حل و فصل مشکلات محروم‌ترین اقشار جامعه یعنی دهقانان و کشاورزان بود. استاد محی‌الدین فاضل هرندی در سال ۱۳۱۳ (هـ. ش) در خانواده‌ای روحانی و اصیل در هرند اصفهان چشم به جهان گشود. پدر وی مرحوم آیت‌الله یحیی فاضل هرندی از عالمان و مبارزان بنام عصر خویش و از مدرسان شهیر حوزه علمیه اصفهان بود که افتخار درک محضر و هم صحبتی با اساتید بزرگی همچون مرحوم آخوند خراسانی و مرحوم آیت‌الله العظمی بروجردی را داشت.

مراسم ترحیم آیت‌الله فاضل هرندی. عکس: مهدی حسنی، شرق

■ توان علمی و آموزشی

برآمدن از خانواده‌ای با اوصاف فوق، تشویق پدر و استعداد سرشار وی موجب شد تا از همان دوران کودکی به یادگیری و فراگیری علوم دینی بپردازد. در پی مهاجرت پدر به اصفهان در سال ۱۳۲۲ (هـ. ش)، یادگیری زبان و ادبیات عرب را در حوزه علمیه اصفهان دنبال کرد و دیری نپایید که عطش کسب علم دین، این طلبه نوجوان و سخت‌کوش را راهی حوزه علمیه قم ساخت تا به درک اساتید بزرگ آن دوران نایل آید. هجرت به قم و آغاز دوران جدید زندگی، متاسفانه با ضایعه از دست دادن پدر در سال ۱۳۲۹ (هـ. ش) همراه شد. محی‌الدین جوان در این شرایط، تنها، غریب و بدون هیچ پشتوانه‌ای با اتکال به خدای متعال و با عزم و پشتکار راهی را که آغاز کرده بود، با سختی و مرارت ادامه داد. تلاش و سعی وافر او هنگامی که در حجره‌ای کوچک در مدرسه فیضیه می‌زیست، چنان بود که ظرف مدت هفت سال دوره سطح را پشت سر گذاشت و از عهده امتحان رتبه سوم حوزه به شایستگی برآمد و در سن ۱۸ سالگی توسط مرحوم آیت‌الله العظمی بروجردی ملبس به لباس روحانیت گردید. هم‌دوره‌ای‌های مرحوم فاضل هرندی در این مقطع حجج اسلام ابن‌الرضا خوانساری، محصل یزدی و واعظی بودند. موفقیت و پیشتازی او در این دوران امکان حضور فعالانه وی در درس خارج فقه مرحوم آیت‌الله العظمی بروجردی و سپس مرحوم محقق داماد و پس از آن در بحث خارج اصول امام خمینی(ره) را فراهم کرد و اندکی بعد ایشان رسماً یکی از شاگردان برجسته خارج فقه و اصول حضرت امام(ره) شد. از جمله کسانی که در این دوران با وی هم‌مباحثه بودند، می‌توان به ذکر نام حضرات آیات مومن قمی، گرامی، مقتدایی و مظاهری که همگی از فرزانگان این عصرند، اشاره کرد. این بزرگواران حدود ۱۰ سال با مرحوم فاضل هرندی حشر و نشر و همکاری علمی و فرهنگی داشتند. استاد فاضل هرندی پس از واقعه ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ (هـ. ش) و تبعید امام خمینی(ره) بحث خارج فقه و اصول را در محضر مرحوم آیت‌الله محقق داماد(ره) و پس از فوت ایشان در محضر آیات عظام گلپایگانی و اراکی(ره) گذراند تا به مقام اجتهاد نایل آمد.

■ مدرس و استاد حوزه علمیه قم

کسب مدارج عالی علمی در سنین نوجوانی از سوی محی‌الدین موجب شد تا این روحانی جوان و خوش‌قریحه برآمده از خطه فرهنگی – هنری اصفهان، به عنوان یک استاد و مدرس موفق حوزه علمیه قم مطرح شود و شاگردان بسیاری را در حوزه درس خود گرد آورد. تسلط به ادبیات عرب و قدرت بیان و استدلال ایشان، وی را مدرسی کارآمد، پرکار و پیشرو ساخت به گونه‌ای که هر سال صدها تن از طلاب از محضر وی استفاده می‌کردند، طلابی که پس از پیروزی انقلاب اسلامی، مسئولیت‌های مهم و گوناگونی را در نظام جمهوری اسلامی ایران پذیرفتند.

■ نوآوری در روش تدریس

دهه ۴۰ در حوزه علمیه قم اوج کار تدریس این عالم وارسته بود. او در این دوره توانست دروس سطوح متوسطه و عالی حوزه را با روش و سبک تدریس ویژه خود به گونه‌ای توسعه دهد که الگوهای سنتی تدریس کتاب‌های مغنی، شرح لمعه، کفایه‌الاصول و رسائل و مکاسب دچار تحول اساسی گردد. شاگردان وی در مدارس معتبر دینی قم همچون: مدرسه شهید حقانی، مدرسه آیت‌الله العظمی گلپایگانی، مدرسه فیضیه و دارالشفا و نیز در مکان‌های دیگر تدریس از جمله شبستان‌های مسجد امام حسن عسگری(ع) قم که یکی از پایگاه‌های اصلی درس و بحث ایشان بود از وجود وی فیض می‌بردند. بدون شک یکی از دلایل توفیق ایشان از به‌کارگیری سبکی نو در تدریس ادبیات عرب و دروس حوزه به آشنایی و مهارت وی با شیوه‌های نوین تدریس در آموزش و پرورش آن دوران برمی‌گردد. ایشان از دوران طلبگی دستی هم در تدریس تعلیمات دینی و ادبیات عرب دبیرستان‌های قم داشت. در آن هنگام حضور آموزگار روحانی در دبیرستان‌ها یک کار ابتکاری، شجاعانه و البته توام با سرزنش از سوی برخی محافل سنتی به حساب می‌آمد. کاری که همزمان شهیدان مظلوم دکتر بهشتی و دکتر باهنر تجربه کردند.

■ تعهد اجتماعی

آیت‌الله فاضل هرندی از جمله روحانیونی نبود که جاذبه‌های تدریس و تفقّه و سیر کمالات صرف علمی و حفظ شئون ظاهری، او را از شناخت مسئولیت اجتماعی و سیاسی و ضرورت حضور روحانیت – به ویژه روحانیون فاضل، عالم و پرهیزکار – در سنگر وعظ و خطابه و عرصه روشنگری توده‌ها باز دارد. احساس این ضرورت و تحت تاثیر جریان فکری روحانیون انقلابی آن زمان، مرحوم فاضل از همان اوایل کار تدریس، برپایی جلسات مذهبی با هدف احیای دعای کمیل و ندبه و تعظیم شعائر، نیایش و وعظ و ارشاد مردم را وجهه همت خویش قرار داد و به سرعت جزء سخنوران عصر خویش شناخته شده به گونه‌ای که دهه‌های متوالی و در مناسبت‌های مختلف در مساجد، محافل و مراکز متعددی در اقصی نقاط کشور به‌ویژه تهران، قم و اصفهان منبر می‌رفت و شیفتگان سیره اهل بیت را مستفیض می‌کرد. هنوز صدای فاضل در شبستان مساجد لرزاده و مهدیه در تهران و مسجد آیت‌الله غیوری در شهر ری طنین‌انداز است. درخشش وی در جرگه اهل سخن از این جهت حائز اهمیت بود که در آن دوران میان اهل منبر و مدرسان و فضلای عالی‌رتبه حوزه علمیه مرزی نامرئی وجود داشت. وجود این مرز نامرئی به این معنی بود که روی آوردن به منبر ممکن است به جایگاه و شأن علمی فضلای حوزه خدشه وارد کند، چرا که اشتغال کامل به منبر و وعظ و سخنرانی چه بسا فرصت چندانی برای تحقیق و تدبر در جنبه‌های تخصصی – فقهی باقی نگذارد؛ اما سنگر وعظ و خطابه برای آیت‌الله فاضل یک رسالت انقلابی نیز به حساب می‌آمد. شیفتگی وی نسبت به شخصیت استاد خویش مرحوم امام(ره) و ترویج مرجعیت ایشان، روحیه ظلم‌ستیزی و مبارزه با استبداد شاهی به سال‌های قبل از ۴۲ برمی‌گشت. از این رو در دوران تبعید حضرت امام(ره) و در هنگامه مبارزه با رژیم ستم‌شاهی کسانی که منبر را سنگری برای رویارویی با رژیم استبدادی در اختیار می‌گرفتند، آماده پذیرش هر مخاطره‌ای بودند. ایشان که آگاهانه و آرمان‌خواهانه پای به این عرصه گذاشته بود نیک می‌دانست که طرفداری از نهضت امام خمینی(ره) و ترویج تفکر انقلابی و سلطنت برانداز امام تا چه اندازه گران تمام می‌شود، کما اینکه ماموریت‌های پرخطری را از سوی شهیدان باهنر و سعیدی برعهده گرفته بود.

■ ممنوع‌المنبر شدن و دستگیری

از طلیعه نهضت اسلامی و در اوایل دهه ۵۰، کار فکری و انقلابی با توجه به فعالیت گروه‌های چریکی و سازمان‌های معتقد به نبرد مسلحانه با رژیم سلطنتی پهلوی بسیار دشوار شد و عافیت‌طلبان روی به سکوت آوردند. در این شرایط بود که شاگردان حضرت امام(ره) با محدودیت‌ها، ممنوعیت‌ها و حبس و شکنجه و ترور مواجه شدند. آیت‌الله فاضل در این شرایط دشوار و دلهره‌آور از سوی رژیم هم «ممنوع‌المنبر» شد و از سخن گفتن با مردم محروم گشت و هم طعم تلخ زندان و شکنجه ساواک را چشید. ماجرای دستگیری و زندانی شدن توسط ساواک در اوایل سال ۱۳۵۷ (هـ. ش) در خانواده وی به عنوان یکی از خاطرات تلخ زندگی خانوادگی ایشان آنجا رخ می‌نماید که در آستانه مراسم ازدواج صبیه ارشد ایشان، ماموران ساواک برای دستگیری او به بیت وی هجوم می‌برند. آیت‌الله فاضل پس از تحمل چند ماه حبس و به دنبال خونریزی شدید معده از زندان به بیمارستان شماره ۴ شهربانی انتقال یافته و با خطرناک اعلام شدن حال وی توسط پزشکان از زندان آزاد می‌شود. در آستانه پیروزی انقلاب اسلامی، این شاگرد صدیق و یار وفادار امام(ره) علاوه بر تشدید فعالیت‌ها و اداره سخنرانی‌های مهیج و انقلابی در شهرهای مختلف از جمله سیرجان، سنندج و اهواز از طریق ارتباط با رهبران مبارزه، زندگی خویش را وقف پیش بردن نهضت اسلامی کرد تا جایی که در آستانه ورود حضرت امام(ره)، به دعوت مرحومان ربانی‌شیرازی و ربانی‌املشی به عضویت در کمیته استقبال مستقر در مدرسه رفاه فراخوانده شد.

■ واقعه ترور

استاد فاضل هرندی پس از پیروزی انقلاب اسلامی و با شکل‌گیری حزب جمهوری اسلامی و به دعوت شهید مظلوم آیت‌الله دکتر بهشتی، به عضویت در شورای مرکزی آن حزب درآمد و در آن زمان برای سخنرانی در اجتماع مردم کردستان و در شرایطی که بحران شدیدی کردستان را فراگرفته بود، عازم منطقه می‌شود و با ایراد سخنرانی در مسجد سنندج از وقوع یک درگیری جلوگیری می‌نماید و در ماموریتی دیگر در حوالی اقلید فارس ایشان و هیات همراه به وسیله ستون پنجم دشمن گرفتار کمین اشرار شده و به رگبار مسلسل بسته می‌شوند. این عالم مجاهد و شجاع در آن شرایط و درحالی که در محاصره کامل قرار گرفته و همراهانش به شدت زخمی شده بودند، به لطف خدا، خود و همراهانش را از مهلکه دور می‌کند. رهایی ایشان و همراهان از کمین مهاجمین در آن وضعیت، چنان معجزه‌آسا صورت می‌گیرد که کسی باور نمی‌کند که آنها نجات یافته‌اند.

■ در مجلس شورای اسلامی و خبرگان رهبری

نمایندگی مردم طی سه دوره در مجلس شورای اسلامی (یک دوره از اقلید فارس و دو دوره از شهر اصفهان) و عضویت وی در کمیسیون‌های مختلف به‌ویژه ریاست کمیسیون‌های کشاورزی و کمیسیون اقتصاد و دارایی و ارتباط ویژه ایشان با روسای مجالس وقت آیت‌الله هاشمی‌رفسنجانی و حجت‌الاسلام‌والمسلمین مهدی کروبی از ایشان مدیری فعال، خادم و خستگی‌ناپذیر ساخته بود. نگارنده به یاد دارد در اوج جنگ شهرها، یک شب جلسه‌ای با حضور روسای کمیسیون‌ها و برخی اعضای هیات رئیسه مجلس با حضور آیت‌الله هاشمی‌رفسنجانی به میزبانی مرحوم فاضل و در منزل ایشان ترتیب یافت که در اواسط جلسه همزمان با بلند شدن صدای آژیر و اعلام وضعیت قرمز، تهران در خاموشی فرورفت. آقای هاشمی که جانشین فرمانده قوا و بالطبع فرمانده کل جنگ بود از جای خود برخاست و گفت: (قریب به این مضامین) «اجتماع جمعی از مسئولین نظام در یک نقطه درست نیست» و از باب مطایبه اضافه کرد: «اگر شانس ماست که همین جا – منزل آقای فاضل – مورد اصابت موشک یا بمب قرار می‌گیرد!» آیت‌الله فاضل هرندی هشت سال ریاست کمیسیون کشاورزی مجلس و یک سال ریاست کمیسیون اقتصاد و دارایی و مدتی نیز رئیس کمیسیون نفت مجلس بود و به همین دلیل وی به عنوان یکی از پشتوانه‌های مهم سیاستگزاری کشاورزی و اقتصاد کشور مطرح بود به گونه‌ای که ایشان در کمیسیون تدوین و بررسی اساسنامه تشکیل وزارت جهاد سازندگی و سپس در کمیسیون خاص ادغام و یا تفکیک وظایف وزارتخانه‌های جهاد سازندگی و کشاورزی و نیز کمیسیون خاص بررسی طرح قانونی بخش تعاون، نقش محوری و تعیین‌کننده داشت. کارهای خرد و کلان دیگری همچون نمایندگی رئیس مجلس در تدوین طرح آمایش سرزمین، عضویت در شورای عالی بازسازی کشور و نمایندگی ولی‌فقیه در ستاد عالی عشایر و اداره این نمایندگی در مرکز علوم پزشکی از آیت‌الله فاضل هرندی عنصری محوری و مدیری توانا و همه‌جانبه ساخته بود که ضمن تسلط بر موازین شرعی و فقهی با هوش سرشار خود مسائل مختلف را با تسلط کامل هدایت و مدیریت می‌کرد. آیت‌الله فاضل هرندی علاوه بر سه دوره نمایندگی مجلس شورای اسلامی افتخار دو دوره نمایندگی مردم برای عضویت در مجلس خبرگان رهبری را نیز از آن خود کرد. وی نماینده مردم استان‌های کرمان و اصفهان در این مجلس بود. ایشان کوشش فراوان نمود تا مجلس مذکور بتواند رسالت مهم و اساسی خود را در جهت استحکام و ارتقای جایگاه رهبری در نظام اسلامی ایفا کند.

■ واگذاری اراضی

اعتماد حضرت امام و سران نظام همواره ماموریت‌های دشوار و متنوعی را متوجه استاد فاضل هرندی می‌کرد. از مسئولیت ایجاد هماهنگی بین سپاه و ارتش در مسائل پادگان‌ها و عقبه‌ها تا نمایندگی ولی فقیه در اجرای قانون واگذاری اراضی کشاورزی، ۸ سال نمایندگی ولی‌فقیه در انجمن‌های اسلامی دانشجویان ایرانی مقیم اروپا تا مسئولیت حل و فصل مسائل و مشکلات انجمن‌های اسلامی دانش‌آموزان در زمانی که حجت‌الاسلام سیدهادی خامنه‌ای عهده‌دار مسئولیت این انجمن بود. بیش از ۵ سال نیز مسئولیت اداره «واحد مبلغان زبان‌دان» در بعثه حضرت امام(ره) بر عهده ایشان بود و مدیریت فکری صدها مبلغ فرهنگی و مسلط به یکی از زبان‌های زنده دنیا برای روشنگری و توضیح و تشریح دیدگاه‌های انقلاب اسلامی به‌ویژه پاسخ‌گویی به شبهات مسلمانانی که از اقصی نقاط جهان در کنگره حج گردهم می‌آمدند و نیز معرفی شخصیت حضرت امام(ره) را برعهده داشت. در طول این مسئولیت فاضل هرندی چندان با علاقه و پرانرژی کار می‌کرد و شب و روز نمی‌شناخت که گاهی از انجام امور عبادی استحبابی حج محروم می‌شد. ایراد سخنرانی‌های مهیج – به زبان عربی – برای مسلمین حاضر در برنامه‌های تبلیغی بعثه و توجیه کادرهای اعزامی بر تبلیغ و تنویر افکار عمومی حاجیان و اجرای هرچه باشکوه‌تر مراسم برائت از مشرکین با مشارکت حاجیان سایر کشورهای اسلامی از یادگارهای شورانگیز دوران فعالیت وی در بعثه مقام معظم رهبری به شمار می‌رود.

■ خدمت به نظام

درس و بحث و تدریس و تحقیق که جانمایه تلاش علمی آیت‌الله فاضل هرندی بود تاثیرات شگرفی در جامعه برجای گذاشت. این تاثیرات با پیروزی انقلاب اسلامی در ایران خود را بیشتر نشان داد. با مروری بر فهرست اسامی شاگردان آیت‌الله فاضل هرندی و محاسبه درصد حضور این روحانیون در قوای سه‌گانه کشور می‌توان این جایگاه را با وضوح بیشتری مورد شناسایی قرار داد. شاگردانی که محضر فاضل هرندی را درک کرده‌اند طیف وسیعی از چهره‌های معروف دیروز و امروز جمهوری اسلامی را شامل می‌شوند. حجج اسلام سیدمحمد خاتمی، ناطق نوری، کروبی و ری‌شهری که هریک از خاستگاه و مشرب فکری جداگانه‌ای برخوردارند نیز در ایام طلبگی از محضر وی بهره برده‌اند. همچنین حجج اسلام محسن قرائتی و سیداحمد خاتمی امام جمعه موقت تهران نیز محضر این مدرس پرتلاش حوزه علمیه را درک کرده‌اند. بسیاری از قضات باتجربه و مسئولین عالیرتبه دستگاه قضایی را می‌توان سراغ گرفت که دروس پایه فقهی خویش را از محضر این استاد فرهیخته و یاور نهضت امام خمینی(ره) فرا گرفته‌اند. نماینده امام(ره) و رهبری در ستاد مرکزی هیات‌های ۷نفرهشاید بتوان شاه‌بیت فعالیت‌های اجرایی – تقنینی آیت‌الله فاضل هرندی که به طور توأمان با امر تدریس و نمایندگی مجلس شورای اسلامی انجام می‌شد را در حضور پرثمر و طولانی مدت ایشان در ستاد مرکزی هیات‌های ۷نفره واگذاری زمین به کشاورزان قلمداد کرد. ماموریتی که در طول بیش از ۲۵ سال (۸۵–۵۹) جریان داشت. این حضور که با حکم حضرت امام(ره) و پشتیبانی قوی و مستمر آن رهبر فقید آغاز شد، با تجدید آن توسط مقام معظم رهبری تا آخر عمر ایشان ادامه داشت. این دوران با دشواری‌ها و چالش‌های بزرگی همراه بود. در تیرماه ۱۳۶۰ و به دنبال شهادت آیت‌الله بهشتی و ۲۸ تن از نمایندگان مردم در مجلس، حضور وی در انتخابات میان‌دوره‌ای اولین دوره مجلس شورای اسلامی قطعی شد و پس از انتخاب وی توسط مردم، به ریاست کمیسیون کشاورزی برگزیده شد. کمیسیون کشاورزی در آن ایام محور تحرکات اصلاح‌طلبانه و عدالت‌محور بود. سال‌های اول پیروزی انقلاب اسلامی، سال‌های بروز شکاف‌های بزرگ اجتماعی – اقتصادی بود. انقلاب برآمده از ارزش‌های حق‌طلبانه با رسالتی عدالت‌گستر توده‌های زحمتکش و روستائیان و دهقانان را در صفوف متحد پشت سر رهبری انقلاب قرار داد. در چنین شرایطی، موقع آن فرارسیده بود که توده‌های زحمتکش و از بند رسته به دنبال شکل‌گیری مجلس و حکومتی حق‌مدار، داد خود را بستانند. از این رو، ماجرای اصلاح وضعیت اراضی کشاورزی و زمین‌های موات به معضل سخت و پیچیده‌ای تبدیل شده بود. از سویی طیف سنتی حوزه علمیه که قرائت خاصی از اقتصاد اسلامی و موضوع مالکیت داشت؛ با تصویب و عملیاتی شدن قانونی که به کشاورزان اجازه می‌داد زمین‌های موات را که اسماً به اربابان تعلق داشت، آباد و تصرف کنند مخالفت می‌کرد و از سوی دیگر حکومت نوپا و طرفدار محرومین چاره‌ای جز پاسخ گفتن به حقوق تاریخی کشاورزان و دهقانان در جهت رفع نیاز اقتصاد کشور و حرکت به سوی خودکفایی نداشت. نقش‌آفرینی آیت‌الله فاضل هرندی در این دوران بسیار سخت و پرچالش بود. وی که خود قاضی شرع منصوب حضرت امام(ره) و مدتی نیز رئیس دادگاه انقلاب اسلامی سیستان و بلوچستان بود، از یک طرف با زیر و بم استدلال فقهی این جریان آشنایی داشت بود و از طرف دیگر به خوبی از پس مسائل و اشکالات مطرح شده از جانب آنها بر می‌آمد، لیکن برخورد با مخالفت جناح خاصی از جزویان کاری آسان نبود. او می‌توانست در آن هنگامه پرفتنه به این مشکل بزرگ ملی و تاریخی ورود پیدا نکند، ولی برآمدن وی از طبقه‌ای زحمتکش و از روستایی فقیر و محروم، آشنا بودن وی با مشکلات روستائیان و کشاورزان و ظلم و تعدی که در نظام ارباب و رعیتی به آنان روا داشته می‌شد و نیز آگاهی وی از متون قرآنی، روایی و فقهی که موضوع انفال و امر عدالت‌گستری را به عنوان فلسفه وجودی حکومت اسلامی می‌دانست سبب شد که ایشان با تمام سرمایه معنوی، توان مدیریتی، اندوخته علمی و آبروی حوزوی خود به میدان کارزاری وارد شود که متاسفانه یک سوی دیگر آن مخالفان نظام اسلامی نبودند، بلکه هم‌کسوتان وی و روحانیانی بودند که در جایگاه دفاع از شرع و جلوگیری از بدعت در دین به سیاست‌های دولت اسلامی تازه استقراریافته تحت رهبری امام(ره) روی خوش نشان نمی‌دادند. شور انقلابی دست‌اندرکاران دولت مهندس میرحسین موسوی و حمایت‌های بی‌دریغ امام(ره) برای حل این مسئله، سازمان جدیدی را پدید آورد که نام آن، ستاد مرکزی هیات‌های ۷نفره واگذاری زمین به کشاورزان بود. هیات‌های ۷نفره در هر استان و شهری که مشکل زمین کشاورزی داشت، تشکیل شد و آیت‌الله فاضل هرندی، نمایندگی ولی فقیه در ستاد مرکزی این هیات را بر عهده گرفت. این تدبیر کارساز وی از این نیاز اساسی سرچشمه گرفت که قاضیانی روحانی به‌عنوان نمایندگان ولی‌فقیه در هر هیات استانی، عملیات واگذاری زمین به روستائیان محروم را تحت نظارت داشته باشند تا تندروی‌های سالیان اولیه انقلاب و بغض و افراط‌گری احتمالی مجریان سبب حق‌کشی و تعدی به حقوق مالکین حقیقی نشود. هزاران سند مالکیت زمین که از سوی آیت‌الله فاضل هرندی در دستان پینه‌بسته کشاورزان زحمتکش قرار گرفت سند پیروزی انقلاب عدالت‌گستری بود که به نام خدا آغاز شده و در پی تحقق این وعده الهی بود. او اجرای قانون احیای اراضی موات و بهره‌برداری علمی از مراتع را خدمت بزرگ به کشاورزی کشور و فقیرترین قشر جامعه می‌دانست و این عمل خیر و پسندیده را بسیار دوست می‌داشت و خدمتگزاری به روستائیان و کشاورزان و دهقانان را افتخار می‌دانست. از این رو اگر چه دیگر دوران واگذاری زمین و فعالیت هیات‌های ۷نفره سپری شده بود، لیکن مرحوم آیت‌الله فاضل هرندی تا سال‌های آخر عمر خویش و حتی در اوج بیماری طاقت‌فرسایش، لحظه‌ای از امر نظارت بر امور مربوط به نمایندگی ولی‌فقیه در ستادی که بیش از ربع قرن از زمان تاسیس آن گذشته بود، سر باز نزد. عضویت در شورای عالی کتاب جمهوری اسلامی ایران‌زمانی که حجت‌الاسلام سید محمد خاتمی سکان اداره فرهنگ و هنر کشور را بر عهده داشت، سامانه فرهنگی کشور در تب فقدان سیاست‌های راهبردی برای ارتقای فرهنگی قرار داشت. امام(ره) وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی را مرجعی برای حل و فصل چالش‌های فرهنگی کشور و بسط آزادی‌های مشروع و توسعه حرکت‌های فرهنگ‌محور می‌خواست. این امر خاتمی را بر آن داشت تا جمعی از نخبگان را برای چاره‌جویی به مشورت بطلبد. تشکیل شورای عالی کتاب در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به منظور تدوین ضوابط کلی نشر کتاب در جمهوری اسلامی اقدامی بود که وزیر وقت بدان همت گماشت. برای تشکیل این شورا از آیت‌الله فاضل هرندی دعوت شد تا در کنار دکتر حداد عادل و دکتر رضا داوری و حجت‌الاسلام رسولی و . . . به تدوین این سند ملی همت گمارند. این کار بزرگ اگر چه با چالش‌های فراوانی همراه بود و گاهی کار به قضاوت در مورد چاپ موردی برخی کتب که ممکن بود جامعه آن روز را دستخوش التهاب نماید کشیده می‌شد، لیکن فاضل هرندی که خود عصاره حوزه علمیه قم و دارای خاستگاهی مترقی بود به خوبی توانست در سیاستگزاری‌ها تعادل و توازن را برقرار کند به گونه‌ای که در آن دوران، عملکرد فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی کمتر مورد اعتراض و اما و اگر قرار می‌گرفت. این ماموریت ۴ساله برکات فراوانی را نصیب فرهنگ عمومی کشور و حوزه نشر نمود که همچنان جاری و ساری است. عضویت فاضل در هیات امنای دفتر تبلیغات اسلامی قم و تأثیرات شگرفی که پس از حضور ایشان در این سازمان رخ داد نیز یکی دیگر از یادگارهای دوران مدیریت فرهنگی وی به حساب می‌آید.

■ آثار مکتوب

در پایان این نوشتار، مناسب است بر آثار مکتوب این عالم ربانی و مجاهد خدوم نظر کنیم. آیت‌الله فاضل هرندی کتاب شریف مکاسب را که از جمله کتب مرجع فقهی است در ۱۷ مجلد شرح و تفسیر کرد که ۱۴ جلد آن توسط واحد انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی منتشر شده است. کتاب حریم در فقه شیعه نیز اثر ارزشمند دیگری است که آن مرحوم در سال آخر عمر خویش به تدوین و نشر آن مبادرت ورزید. وی کتابی نیز در موضوع انفال و در حدود ۵۰۰ صفحه به رشته تحریر درآورد که کاری است جمعی و برخی از فضلای حوزه علمیه با ایشان همکاری کرده‌اند. این کتاب نیز مراحل ویرایش را سپری می‌کند که امید است به زودی در دسترس علاقه‌مندان قرار گیرد. آیت‌الله فاضل هرندی در پی نیم‌قرن مجاهده و تبلیغ و خدمت که تا واپسین هفته‌های حیاتش نیز ادامه داشت در سن ۷۲سالگی بر اثر ابتلا به بیماری کبد در بامداد روز چهارشنبه ۲۷ اردیبهشت ماه ۸۵ به دیدار معبود شتافت و در بعدازظهر همان روز در حالی که هزاران تن از شاگردان، آشنایان و دوستدارانش برای وداع آمده بودند، پس از ادای نماز بر جنازه این فقید سعید توسط عالم جلیل‌القدر حضرت آیت‌العظمی وحید خراسانی، در جوار پربرکت حرم حضرت معصومه سلام‌الله‌علیها به خاک سپرده شد. یادش گرامی و روحش شاد!

خبرها

هزینه– فایده شرکت در انتخابات

آفتاب: «رضا علیجانی» فعال ملی – مذهبی معتقد است شکاف میان طرفداران شرکت در انتخابات و تحریمی‌ها علاوه بر یک شکاف تحلیلی تبدیل به «یک شکاف روانی» هم شده است. وی همچنین گفت: «فاصله یک‌ساله پس از انتخابات بخشی از شکاف روانی را کاهش داده و به جز افراد تندتر در دو سر این دو طیف، بسیاری افراد هیجان و حساسیت دوره انتخابات را کنار گذاشته‌اند.» وی افزود: «اما وجه اختلاف تحلیلی ماجرا همچنان باقی مانده و دو بعد تحلیلی عبارتند از برخی که می‌گویند اصلاحات همچنان کارآمدی دارد و تحلیل دوم این است که اصلاحات به‌رغم برخی دستاوردهای مثبت و تاریخی دیگر کارآمدی ندارد، بنابراین، طیف دوم دیگر تمایلی برای شرکت در انتخابات ندارد.» وی افزود: «طیف دوم معتقد است در هر انتخابات آزاد و موثر باید شرکت کرد اما با توجه به روند اصلاحات دیگر به نظر نمی‌رسد انتخابات موثری برگزار شود.» علیجانی در مورد ادامه شکاف میان دو طیف تحریمی و مشارکتی گفت: «یکی از نقدهایی که به عملکرد اصلاح‌طلبان وارد می‌شد این بود که آنها یک‌تنه به مقابله با شرایط رفتند، از یکسو با توجه به مسائل عینی زندگی مردم نتوانستند با آنان ارتباط برقرار کنند و از سوی دیگر با خودی و غیرخودی کردن اصلاح‌طلبان از نیروهای دیگر بهره نگرفتند.» وی در مورد راه‌حل از بین بردن شکاف موجود افزود: «باید با تسامح تحلیلی و تسامح اخلاقی با یکدیگر برخورد کنند.» علیجانی در ادامه گفت: «اصلاح‌طلبان بیایند و با حداقل‌های مشترک با یکدیگر همسویی عملی و سیاسی داشته باشند.» این فعال سیاسی با بیان اینکه «همسویی اصلاح‌طلبان دیگر نمی‌تواند در مورد انتخابات باشد» این همسویی را در قالب‌های «حقوق اساسی ملت، حقوق شهروندی افراد و منافع ملی» قابل بحث دانست و گفت: «در این سه حوزه همکاری‌ها ربطی به نوع ارزیابی‌ها از اصلاحات ندارد.» علیجانی در ادامه افزود: «در برخی تحلیل‌ها خط و نشان کشیدن را می‌بینیم که شرکت‌کنندگان، تحریمی‌ها را مقصر وضع موجود می‌دانند و یا تحریمی‌ها به طرف دیگر می‌گویند چه شما وارد می‌شدید یا نمی‌شدید این اتفاق می‌افتاد و شما فقط به انتخابات مشروعیت دادید.» علیجانی در ادامه گفت: «مهمترین معیار هزینه– فایده در این مرحله مسئله اعتبار نیروهای سیاسی است.» وی افزود: «به نظر می‌رسد هزینه شرکت در انتخابات بیشتر از فایده‌اش بود.»

بازداشت اسماعیل جمشیدی

ایلنا: فرزند اسماعیل جمشیدی از اعضای کانون نویسندگان ایران از بازداشت پدر خود خبر داد. مانی جمشیدی با بیان اینکه پدرش روز سه‌شنبه سی‌ام خرداد بازداشت شده است، گفت: پدرم پیش از این در تاریخ ۱۸ تیرماه سال ۸۲ با دستور قضایی و به اتهام اقدام علیه امنیت ملی و تبلیغ علیه نظام دستگیر و مدت ۵۴ روز را در زندان به سر برد و سپس با تامین قرار وثیقه آزاد شد. فرزند این زندانی با اشاره به مکاتبه پدرش با روسای دو قوه قضائیه و مقننه و نیز وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، گفت: پدرم در این نامه‌ها خواستار برگزاری علنی دادگاه خود بود.

۱۶ میلیون ناراضی

ایسنا: «هدایت آقایی» عضو شورای مرکزی حزب کارگزاران سازندگی در تحلیل نتایج انتخابات ریاست‌جمهوری سال گذشته گفت: «اگر آرایی که در انتخابات نهم ریاست‌جمهوری به صندوق‌ها ریخته شد و نشد مورد موشکافی قرار گیرد، مشاهده می‌شود که از چیزی حدود نزدیک ۴۸ میلیون رای‌دهنده، حدود ۳۰ میلیون پای صندوق‌ها آمدند اما ۱۶ میلیون رای ندادند. در این انتخابات که همه گروه‌ها و جناح‌ها فعال بودند، نیامدن پای صندوق از سوی این تعداد معنای خاصی داشت و می‌شود گفت که بیشتر کسانی که رای ندادند، ناراضی بودند. این عده در درجه اول با محافظه‌کاران مخالف بودند و در درجه دوم با استراتژی اصلاح‌طلبان.»

احضار در دانشگاه تهران

گروه سیاسی: مجتبی بیات عضو شورای مرکزی دفتر تحکیم وحدت (طیف علامه) از احضار خود به کمیته انضباطی دانشگاه تهران خبر داد. وی با اعلام این خبر گفت: روز چهارشنبه برگه احضاریه‌ای دریافت کردم که طبق آن باید ظرف ۱۰ روز آینده به کمیته انضباطی مراجعه کنم. گفتنی است که این عضو شورای مرکزی دفتر تحکیم به همراه ۶ دانشجوی دیگر این دانشگاه به کمیته انضباطی احضار شده و البته این هفت نفر چند هفته پیشتر نیز در پی برگزاری تجمعی دانشجویی در دانشگاه به کمیته انضباطی احضار شده بودند.

انتقادهای انجمن بوعلی‌سینا

ایسنا: مصطفی پهلوانی دبیر تشکیلات انجمن اسلامی دانشجویان دانشگاه بوعلی سینای همدان گفت که هیات نظارت این دانشگاه برنامه مشخصی برای فعالیت تشکل‌های دانشجویی ندارد. وی افزود: با روی کار آمدن مدیریت جدید شاهد روند غیرهماهنگ سیستم داخل دانشگاه بوده‌ایم. در حال حاضر نه از طرف هیات نظارت مجوز فعالیت چندانی داده می‌شود و نه کمک مالی خاصی از طرف دانشگاه صورت می‌گیرد. انجمن اسلامی دارای بدهی‌هایی است که معمولاً با پرداخت مالی اعضای انجمن صورت می‌گیرد. به بعضی از برنامه‌های ما مجوز داده می‌شود، ولی هیچ‌گونه حمایتی از انجمن نمی‌شود. این فعال دانشجویی درباره برگزاری انتخابات انجمن اسلامی دانشگاه بوعلی سینا نیز که چندی پیش برگزار شده بود، گفت: در حالی که انتخابات جامعه اسلامی مثل سال‌های گذشته در سلامت و آسودگی برگزار شد، انتخابات انجمن اسلامی با مشکلات مختلفی روبه‌رو شد که باعث تعجب بسیاری از دستگاه‌های ذی‌ربط شد.

سیلی‌نخورده‌ها نامزد نشوند

ایلنا: مجتبی بیگدلی سخنگوی حزب‌الله ایران گفت: «حزب‌الله ایران از حضور کسانی در انتخابات مجلس خبرگان که تاکنون برای اسلام و انقلاب سیلی نخورده‌اند، احساس خطر می‌کند.» وی افزود: «اخیراً گمانه‌زنی‌هایی در مورد حضور افرادی که نقش پررنگی در عرصه انقلاب و جنگ نداشته‌اند، می‌شود که این یک خطر جدی است و ما از هم‌اکنون به این گروه‌ها هشدار و تذکر می‌دهیم تا از افرادی که ساب